GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA: BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA" IESE ÎN FIECARE DI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLIX.

SĔ PRENUMERĂ: la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE: O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 27. Lunĭ, Marţi 4 (16) Fevruarie. 1886.

Corbulŭ albŭ între Ungurĭ.

II

Braşovŭ 3 (15) Februariu.

Ce a ḑisŭ Ludovicŭ Mocsáry de s'au sculatŭ toţĭ Ungurii din dietă în contra lui? Susţinut'a elŭ óre, că domnirea esclusivă a rassei maghiare nu póte avé în acestŭ statŭ nicĭ cea mai mică îndreptăţire, fiindcă calcă în picióre principiile de egalitate şi de libertate, pe carĭ trebue sĕ se întemeeze orĭ ce statŭ constituţionalŭ progresistŭ? Ḑis'a elŭ óre, că a sositŭ timpulŭ ca Maghiarii sĕ repareze nedreptatea strigătóre la ceriu, ce i-au făcut'o poporului românŭ despoiându-lŭ de tóte drepturile sale naţionale? Pretins'a elŭ dela guvernulŭ ungurescŭ ca sĕ presente câtŭ mai curêndŭ camerei deputaţilorŭ din Pesta unŭ proiectŭ de lege pentru modificarea legei electorale în Transilvania, ca sĕ se pótă bucura în viitorŭ şi Românii transilvănenĭ de dreptulŭ electoralŭ, celŭ mai cardinalŭ din tóte drepturile cetăţenilorŭ unui statŭ constituţionalŭ? Cerut'a óre Mocsáry ca regimulŭ şi parlamentulŭ ungurescŭ sĕ chibzuéscă împreună pe ce cale se póte împăca poporaţiunea precumpĕnitóre a Transilvaniei şi décă nu este timpulŭ supremŭ sĕ se concheme dieta Transilvaniei, pe basa legei electorale, ce va trebui sĕ fiă modificată în sensulŭ dreptăţii şi alŭ echităţii, cu scopŭ ca acéstă dietă sĕ revisuéscă legea de uniune şi sĕ pótă încheia unŭ pactŭ cinstitŭ şi durabilŭ cu Ungaria?

Nimicŭ din aceste n'a susţinutŭ şi n'a pretinsŭ d-lŭ Ludovicŭ Mocsáry. Elŭ nu s'a atinsŭ de nicĭ unulŭ din „stêlpii" supremaţiei maghiare şi n'a reclamatŭ pe séma naţionalităţilorŭ nicĭ celŭ mai micŭ dreptŭ politicŭ-naţionalŭ. De ce s'a repeḑitŭ dér cu tóte astea asupra lui întréga haită Tisaistă şi Apponyistă şi chiar şi membrii partidei stângei estreme, între ai căreia fruntaşĭ s'a numĕratŭ şi se numĕră dênsulŭ?

Nu credemŭ că va cuteza vr'unulŭ din şoviniştĭ sĕ nege, că d-lŭ Ludovicŭ Mocsáry este Maghiarŭ cu trupŭ şi sufletŭ şi celŭ puţinŭ totŭ aşa de bunŭ patriotŭ ca d-lŭ Tisza şi ca comitele Apponyi, şi érăşĭ nu credemŭ că vr'unulŭ din cei ce în modŭ demonstrativŭ au desaprobatŭ cuvintele lui pronunţate în şedinţa dela 6 Februariu a camerei ungare, va avé curagiulŭ sĕ susţină, că Mocsáry s'ar fi înţelesŭ cu „agitatorii" naţionalităţilorŭ şi ar voi sĕ împiedece libera desvoltare şi progresare a culturei maghiare în acestŭ statŭ.

Dér Ludovicŭ Mocsáry este unŭ omŭ politicŭ deşteptŭ, care calculéză cu factorĭ realĭ, nu idealĭ, elŭ îşĭ iubesce patria cu deplinŭ devotamentŭ, nu numai sub condiţiunea, ca tótă viaţa de pe întinsulŭ ei hotarŭ sĕ fiă maghiară; Mocsáry aspiră sincerŭ la înflorirea, bunăstarea, libertatea şi independenţa Ungariei, şi de aceea tóte sofismele unui Tisza, Apponyi, Szilagyi şi Iranyi nu suntŭ în stare a'lŭ face sĕ uite, că în acestŭ statŭ mai trăescŭ afară de poporulŭ maghiarŭ şi alte popóre, carĭ contribue şi ele la a lui susţinere cu avere şi sânge; tóte strigările şi protestările şoviniste nu potŭ sĕ suprime în peptulŭ sĕu îngrijirea, că ce va fi de patria sa décă forţa brutală îi va înstrăina aceste puternice colóne ale esistenţei, ale libertăţii şi ale independenţei sale şi décă ea în ora periculului n'ar mai puté conta cu deplină încredere la devotamentulŭ şi iubirea de jertfă a milióneIorŭ de Nemaghiarĭ, ce o constitue aḑĭ împreună cu gintea maghiară.

Ce a ḑisŭ dér Ludovicŭ Mocsáry?

Inima'mĭ saltă de bucuriă — ḑise elŭ către conaţionalii sĕi din dietă — vĕḑêndŭ ce progrese marĭ amŭ făcutŭ pe têrêmulŭ instrucţiunei publice şi nu potŭ decâtŭ sĕ doresc din sufletŭ înaintarea şi înflorirea câtŭ mai mare a culturei maghiare; *o profundă îngrijire mĕ cuprinde însĕ, când trebue sĕ vĕdŭ că totŭ ceea ce se face, se face numai pentru cultura maghiară, ear nimicŭ pentru cultura cetăţenilorŭ nemaghiarĭ*; a sositŭ, credŭ, timpulŭ ca, după ce naţiunea maghiară a făcutŭ atâta pentru limba sa, sĕ facă acum şi în interesulŭ Nemaghiarilorŭ.

Eată aicĭ în puţine cuvinte esprimate cele mai primitive esigenţe ale înţelepciunei de statŭ, care, cu durere vedemŭ, le lipsesce cu desevêrşire actualilorŭ guvernanţĭ şi legislatorĭ ai Ungariei. Ludovicŭ Mocsary a rĕsturnatŭ cu logica sa nemăiestrită, cu argumentaţiunea sa temeinică şi cu conclusiunile sale acomodate stărei reale a lucrurilorŭ întregulŭ sistemŭ de sofisme şi teorii sucite ale politicilorŭ de şablónă, carĭ conducŭ aḑĭ destinele Ungariei. Elŭ a vorbitŭ nu ca amicŭ alŭ naţionalităţilorŭ şi mai puţinŭ ca duşmanŭ alŭ Maghiarilorŭ, ci ca unŭ omŭ de statŭ cu mintea neturburată de patimă şi îngrijatŭ de viitorulŭ patriei sale.

Ceea ce nelinistesce aşa de multŭ şi de viu pe Ludovicŭ Mocsary nu este atâtŭ faptulŭ, ce l'a constatatŭ în întroducerea vorbirei sale, după care între tóte scólile susţinute de statŭ *nu esistă nicĭ măcarŭ una, a căreia limbă de propunere sĕ nu fiă esclusivŭ cea maghiară*, câtŭ mai multŭ esperienţa, ce a făcut'o, că prevederile sale dela 1879 se împlinescŭ, şi precum s'au esprimatŭ în declarările lorŭ cele mai nouĕ d-nii Tisza, Apponyi şi soţi, curentulŭ şovinistŭ tinde a delătura şi legile dela 1868, ce-i mai stau în cale, legitimându-se printrînsele aspiraţiunile de cultură proprie naţională ale Nemaghiarilorŭ.

„Nu este nimicŭ mai uşorŭ — ḑise Mocsáry — decâtŭ sĕ găsimŭ pretecstŭ, ca sĕ revocămŭ aşa numitele drepturĭ din legea de naţionalitate, nimicŭ mai uşorŭ, decâtŭ ca sĕ împutămŭ naţionalităţilorŭ, că abuséză de aceste drepturĭ."

Şoviniştii, în orbia lorŭ, pretindŭ că Mocsáry prin acésta a voitŭ sĕ recunóscă îndreptăţirea aspiraţiunilorŭ naţionalităţilorŭ. Par'că aceste aspiraţiunĭ, ca sĕ pótă esista, arŭ avé trebuinţă de aprobarea séu de reprobarea corifeilorŭ maghiarĭ din dietă!

Ce rĕtăcire, ce părere mărginită! Ce multŭ se deosibescŭ înaltele vederĭ ale lui Mocsáry de despotica şi ridicula pretensiune a lui Desideriu Szilagyi, ca cetăţenii nemaghiarĭ din acéstă patriă sĕ se hrănéscă cu pretinsele drepturĭ din legea de naţionalitate, dér numai sub condiţiunea ca acea hrană sĕ n'o mistuéscă pentru propria întărire, ci numai şi numai pentru întărirea naţiunei maghiare.

O remonstraţiune.

De lêngă Murĕşŭ, Februariu 1886.

Onorate d-le Redactorŭ! Noi preoţii, şi toţĭ ómenii de bine împreună cu noi, amŭ fostŭ totdeuna nutriţĭ de firma credinţă, că regimulŭ — după chemarea sa — este datorŭ sĕ promoveze binele şi fericirea nu numai a fiă-cărui cetăţénŭ, ca individŭ singuraticŭ, ci şi — mai vêrtosŭ — a corporaţiunilorŭ morale, între carĭ, veḑĭ bine, cea de ântêiu este biserica.

Durere însĕ, că esperiinţa de tóte ḑilele ne dă totŭ mai numeróse probe despre contrariulŭ. Departe este de noi silinţa guvernului, poreclitŭ constituţionálŭ, de a se îngriji de înaintarea şi fericirea nóstră, căcĭ elŭ nu ne dă nicĭ baremĭ aceea, ce prin lege ni s'a decretatŭ şi este datorŭ sĕ ne dé, ba printr'unŭ despotismŭ şi printr'o ingerinţă de totŭ cutezătóre a începutŭ a ne despoia totŭ mai multŭ de drepturile ce le aveamŭ. Acum şi libertatea şi autonomia bisericei, uniculŭ tesaurŭ ce ne-a mai rĕmasŭ neatacatŭ şi pe care chiarŭ şi sub cele mai grele timpurĭ l'amŭ posedatŭ, ni-o vedemŭ ameninţată prin ingerinţa străină şi nimicitóre. Ĕtă ce se întêmplă:

Înaltulŭ ministerŭ alŭ cultelorŭ — sub pretestŭ ca nu cumva matriculele parochiale sĕ se piérdă prin focŭ séu altŭ incidentŭ de asemenea natură — a cerutŭ mitropolilorŭ ordinariate metropolitane şi episcopescĭ, ca acestea sĕ îndrumeze preoţimea subordinată lorŭ, ca începêndŭ din anulŭ 1886 matriculele sĕ le facă şi lucreze în două esemplare. Nu multŭ după acésta numai că ne pomenimŭ cu unŭ circulară dela Prea Ven. Consistorŭ Metropolitanŭ din Blaşiu, [cu data 26 Decemvre 1885 Nr. 3722, care era adresatŭ către întregŭ clerulŭ archidiecesanŭ şi prin care ni se comunicase cererea Escel. Sale d-lui ministru de culte, din 13 Nov. Nr. 28,862, în care sĕ dispune: ca în sensulŭ art. de lege XXIII din 1827 şi a ordinaţiunei consiliului locotenenţialŭ reg. ungurescŭ din 15 Martiu 1862 Nr. 10,394: — tóte organele, cărora este încredinţată ducerea protocólelorŭ matricularĭ, suntŭ îndatorate şi strinsŭ obligate a duce matriculele în două esemplare, din care unulŭ, la finea fiă-cărui anŭ, sĕ-lŭ depună la archivulŭ jurisdicţiunei, de care se ţine comuna respectivă. Controla esecutărei acestei înalte ordinaţiunĭ Esc. Sa d-lŭ Ministru a *încredinţat'o organelorŭ administraţiunii politice*, carĭ suntŭ îndrumate a arĕta din casŭ în casŭ numele acelora, carĭ nu o arŭ împlini cu esactitate, pentru ca în contra acestora sĕ se validiteze prescrierea legei citate, dispunêndŭ, ca pregătirea matriculelorŭ în două esemplare sĕ se facă pe spesele celui negligentŭ.

Acésta este porunca ministrului, ce ni s'a împărtăşitŭ nouĕ preoţilorŭ din partea Prea Veneratului Consistorŭ respectivŭ prin circularulŭ 52 de sub datulŭ mai susŭ ḑisŭ şi prin acéstă *ingerinţă străină ne vedemŭ vătămaţĭ în autonomia afacerilorŭ nóstre bisericescĭ, ne aflămŭ vătămaţĭ în dreptulŭ nostru*, pentru că prin ea se calcă în picióre ordinaţiunea regéscă din 24 Maiu 1825, nr. 13,162, care dispune şi recunósce, că *protocólele matriculare stau sub suprema inspecţiune a Episcopilorŭ diecesanĭ*.

Numai în biserică îşĭ mai află sĕrmana nóstră turmă scutinţă şi mijlocŭ pentru a mai puté cevaşĭ înainta pe têrêmulŭ culturei sale, şi étă că acum lupii stau sĕ între şi în acestŭ unicŭ sanctuarŭ a poporului românŭ. Noi nu înţelegemŭ pretestulŭ sub care voescŭ ei s'o facă acésta, deórece protocólele matriculare nu credŭ sĕ fi fostŭ arse şi pierdute, decâtŭ cu prilegiulŭ vandalismului din 1848—9, când prin insurgenţĭ se prefăceau în cenuşă nu numai casele preoţilorŭ, ci şi bisericile românescĭ. Nu este pretestulŭ acesta decâtŭ o momélă, deórece îngrijirea matriculelorŭ parochiale se făcea cu destulă precauţiune din partea Prea Ven. nostru Consistorŭ metropolitanŭ, care desŭ de timpuriu luase disposiţiunile de lipsă în căusa acésta. Altulŭ este însĕ scopulŭ ce se urmăresce şi acesta e: sĕ păşéscă printr'o portiţă laterală în sanctuarulŭ bisericei, spre ce prin acésta s'a şi făcutŭ pasulŭ începĕtorŭ. Şi sĕ nu fiă profetice vorbele mele, dér mĕ temŭ că nu va trece multŭ, ba póte chiar şi în anulŭ viitorŭ, numai *că ne vomŭ pomeni odată cu blanchete matriculare făcute pe ungurià* şi atuncĭ vomŭ fi gătat'o apoi cu independinţa bisericei nóstre.

Datorinţa de a ne îngriji pentru delăturarea acestui periculŭ vehementŭ este mai vêrtosŭ a nóstră, a Românilorŭ, pentru că deşi disposiţiunea ministrului de culte se întinde şi asupra bisericei altorŭ naţiunĭ şi confesiunĭ, dér şi aicĭ apare, că cei puşĭ la góna suntemŭ mai vêrtosŭ numai noi Românii, căcĭ pe când reformaţilorŭ, de esemplu, ordinaţiunea acésta, cu privire la pregătirea în duplu a matriculelorŭ, li se impune numai pentru viitorŭ, pe atuncĭ noi suntemŭ esceptionaţĭ, căcĭ *nouă ni s'a impusŭ a face acésta şi pe anulŭ 1885*.

Fiindŭ după lege proprietarulŭ acestorŭ matricule biserica, căreia i se cuvine prin urmare şi dreptulŭ esclusivŭ de a le Conserva şi dispune în privinţa acelora, măritele consistóre cu dreptŭ cuvêntŭ arŭ puté sĕ păşéscă în contra acestei ingerinţe streine şi necompetente, căreia pentru casulŭ de faţă îi se face destulŭ, décă matriculele se vorŭ conserva la archiva Metropoliei, unde se conservă şi socotelele bisericescĭ şi scolastice, carĭ de asemenea se pregătescŭ în câte două esemplare, şi apoi la cerere se dau estrase autentice.

Nicĭ că se póte afla o mai potrivită cale pentru a satisface provocărei ministrului de culte, precum ş legei, care dispune: că orginalulŭ matriculelorŭ nu este iertatŭ a-lŭ estrada nimĕnui, sub nicĭ unŭ cuvêntŭ, nicĭ chiarŭ ministrului, — ci numai copia autentică. Tot aşa dis-

punŭ în causa estraselorŭ şi ordinaţiunile regescĭ. Aşa ordin. reg. din anulŭ 1769 dispune, că cei ce redactéză protocólele matricularĭ suntŭ datorĭ a le redacta cu conscienţiositate şi au sĕ le grijéscă sub pază bună. Nu le este iertatŭ a preda nimĕnui cărţile originale, ci décă cumva ar avé cineva lipsă de notele cuprinse în matriculă, la rugarea respectivului suntŭ datorĭ a estrăda copia, subsemnată cu numele propriu şi provĕḑută cu sigilulŭ oficiosŭ*)

Ce suntŭ déră matriculele duplicate poftite dela preoţĭ, de câtŭ originalulŭ acelora lucratŭ în două esemplare, care precum am arătatŭ nu este iertatŭ a-lŭ estrada nimĕnui, decâtŭ numai în copiă autentică. Orginalulŭ nu compete decâtŭ măritelorŭ Consistore Metropolitane şi Episcopescĭ, cărora — pentru mai marea asecurare — cu umilinţă şi încredere deplină le estradămŭ. Cătră aceste mărite Consistorie ne şi adrésămŭ rugându-le, ca cu energiă şi cutezanţă sĕ binevoiéscă a păşi în contra acestei disposiţiunĭ şi ingerinţe străine, în care noi vedemŭ celŭ mai mare periculŭ alŭ bisericei nóstre autonome. In faţa acestui periculŭ suntŭ datorĭ onoraţii fraţĭ şi preoţĭ din tóte părţile, ca sĕ stăruiéscă pe lângă acéstă demonstraţiune, sprijinindu-o prin resunetulŭ lorŭ remonstratorŭ.

Fiindŭ că întocmai presĕmte întrega preoţime, că pasulŭ făcutŭ de înaltulŭ ministerŭ tinde a întra în sanctuarulŭ bisericilorŭ şi décă odată a întratŭ anevoe va fi a-lŭ împiedeca dela continuarea ulteriórei sale procederĭ arbitrare: am făcutŭ acésta remonstraţiune, care m'am decisŭ a o împărtăşi on. publicŭ românŭ numai după ce m'am convinsŭ, că cu mine este consensulŭ şi opiniunea publică, şi după ce am vĕḑutŭ că de unŭ acordŭ cu mine suntŭ şi ceialalţĭ membriĭ şi fii ai bisericei.

Onorata Redacţiune a preţuitului nostru ḑiarŭ naţionalŭ „Gazeta Transilvaniei“ este respectuosŭ rugată a da locŭ câtŭ mai în grabă acestorŭ şire, pentru ca sĕ putemŭ lua disposiţiunile necesare, căcĭ argaţii satrapilorŭ din comitate, notarii, au şi începutŭ a stărui pe lângă preoţĭ, ca sĕ le dea estrasele matriculare pe anulŭ 1885 spre a le înmâna solgăbirĕilorŭ, deşi preoţimea este provocată prin Veneratulŭ Consistorŭ a le trămite oficielorŭ protopopescĭ.

Periculum in mora.

Unŭ preotŭ românŭ.

Bugetulŭ cultelorŭ şi instrucţiunei.

(Urmare.)

In şedinţa dela 8 Februariu a camerei deputaţilorŭ din Pesta luà cuvêntulŭ:

Otto *Hermann*, care consideră pe ministrulŭ de fórte slabŭ, décă întrébă, că ce este geniulŭ naţionalŭ în cultură. Ce privesce a treia universitate, ḑice că sĕ se infiinţeze în centrulŭ unui ţinutŭ ungurescŭ, pentru ca studenţii ungurĭ sĕ nu mai mérgă la Viena, unde esamenile nu suntŭ atâtŭ de severe. Afară de asta, cei ce studiază medicina în Viena sĕ fiă supuşĭ unui esamenŭ severŭ, şi numai după asta sĕ li se permită a practica în ţéră. Combate apoi oratorulŭ pofta de câştigŭ a profesorilorŭ universitarĭ din Pesta şi sistemulŭ de esaminare. Numai ca poftă de câştigŭ îşĭ póte esplica numĕrulŭ celŭ mare alŭ esamenelorŭ şi uşurinţa cu care se esaminéză. La universitatea din Pesta suntŭ cincĭ profesorĭ, carĭ niciodată n'au scrisŭ nimicŭ, nicĭ măcarŭ unŭ articulŭ de ḑiarŭ. (Ilaritate.) S'ar puté ḑice aci cu Cicerone: »Numulos curantŭ, hostulos, villulas, non rempublicam.“

Desider *Szilagyi*, ca profesorŭ la facultatea de dreptŭ, observă antevorbitorului, că părinţii şi opiniunea publică suntŭ pentru acestŭ sistemŭ de esaminare, carĭ cerŭ sĕ se esamineze în fiecare anŭ studenţii din obiectele tractate. Mulţĭ din membri camerei pe la esamene neliniştescŭ pe profesorĭ cu recomandaţiunĭ (Ilaritate.) Elŭ bucurosŭ ar vedé desfiinţându-se esamenele anuale. Că suntŭ multe esamene, asta'i dovédă că suntŭ mulţĭ ascultătorĭ. Nu'i vorbă, pentru o reformă la timpulŭ sĕu şi oratorulŭ este.

Alexandru *Hégedüs* ḑice, că universitatea din Cluşiu are şi misiune politică, pe lângă cea culturală. Aşa cu privire la naţionalităţĭ a esercitatŭ o influinţă contopitóre, şi cu tóte că agitaţiunile pregătescŭ încă unele pedecĭ, universitatea de acolo a obţinutŭ resultate marĭ şi va obţiné şi de aci înainte. Prin urmare sĕ se îngrijéscă de ea, înlaturându-se orice neajunsurĭ. — Ministrulŭ *Trefort* ḑice, că pentru universitatea din Cluşiu face totŭ ce póte.

Petru Truţa: amintesce unŭ casŭ, spre a dovedi câtŭ de drepte suntŭ acusările deputaţilorŭ Gurban, Babeşŭ şi Mocsáry (Ilaritate în drépta: Mocsáry, unde estĭ?) Catedra pentru limba şi leteratura româna la universitatea din Cluşiu nu e ocupată din anulŭ 1880. De când respectivulŭ profesorŭ s'a suspendatŭ în urma unei nebunii a studenţilorŭ, nu s'a mai îngrijitŭ de ocuparea acelei catedre. Oratorulŭ presintă o moţiune, prin care ministrulŭ instrucţiunei se aviséză a reactiva pe profesorulŭ de limba şi literatura română, séu la casŭ de nevoia a numi pe altcineva. — Ministrulŭ *Trefort* ḑice, că respectivulŭ profesorŭ a venitŭ într'o posiţiune falsă şi a trebuitŭ sĕ'şĭ ia unŭ concediu mai lungŭ, care şi aḑĭ duréză. In curêndŭ însĕ se va pensiona şi catedra se va ocupa din nou. — Petru *Truţa* se mulţămesce cu rĕspunsulŭ şi 'şĭ retrage moţiunea.

Intre deputatulŭ *Thaly* şi ministrulŭ *Trefort* se încinge o discuţiă viuă pentru gimnasii şi pentru discursulŭ ţinutŭ de Trefort în Pojunŭ, în care a ḑisŭ că se vĕdŭ semnele disoluţiunii statului ungurescŭ. Thaly vine cu »Egyetértés,‘ în cere se află acelŭ discursŭ, ér Trefort cu »Nemzet.“ Ministrulŭ ḑice, că în acelŭ discursŭ a spusŭ că libertatea are putere fermecătóre, dér ea nu aplanéză contrastele, ci adeseorĭ le înăspresce. Asta s'a întêmplatŭ şi la noi. Speramŭ că prin cele mai libere instituţiunĭ, prin autonomii se vorŭ aplana contrastele, dér ne-amŭ înşelatŭ (Aprobărĭ în drépta.) Eu am ţintitŭ într'acolo, că *aceste legĭ trebue sĕ se reviduiască şi vechile instituţiunĭ sĕ se modifice.* (Vii aprobărĭ în drépta.) Eu nu sunt în contra clasicităţii şi a gimnasielorŭ clasice. Dér în Ungaria suntŭ atâţa advocaţĭ, câţĭ suntŭ în Francia şi Germania la unŭ locŭ luaţĭ. Asta nu'i umanitate. Sunt mai multŭ pentru gimnasiele reale. Ce privesce cărţile de cetitŭ, nu voiu recomanda eu cărţĭ cu totŭ felulŭ de idei rătăcite. D. deputatŭ a vorbitŭ şi de Bismarck. Sunt unŭ mare adoratorŭ alŭ lui, dér nu e omŭ mare pe acéstă lume, care nu s'ar puté rătăci. (Thaly: Chiar şi Trefort) Aşa e. *Nil humani a me alienum.* Bismarck a adusŭ mare rĕu Germaniei, că a provocatŭ lupta pentru cultură. Ar vré bucurosŭ sĕ scape de ea, dér nu póte. Politica mea bisericéscă e sĕ susţinŭ pacea în ţéră. Nu ne trebue luptă pentru cultură. Tocmai în acésta se vedŭ semnele disoluţiunii.

In şedinţa dela 10 Februariu, luându-se în desbatere preparandiele provinciale, ministrulŭ *Trefort* ḑice că în curêndŭ va introduce internatele pe lângă preparandiele de statŭ şi atuncĭ va fi timpulŭ a *esercita o presiune morală asupra confesiunilorŭ*, ca sĕ întroducă şi acestea internate pe lângă preparandiele lorŭ. Décă presiunea morală nu va ajunge, se va face o lege în acéstă privinţă.

Stefan *Rossival* ḑice, că suntŭ rĕu plătiţĭ învĕţători scólelorŭ poporale. E necesarŭ ca statulŭ sĕ subvenţioneze scólele comunelorŭ sĕrace, dér sĕ le rĕmână neatinsŭ caracterulŭ confesionalŭ.

Ministrulŭ *Trefort* ḑice că atuncĭ ar trebui sĕ se revisuiască legea scólelorŭ poporale şi asta ar provoca agitaţiunĭ şi lupte.

Daniel *Iranyi* ḑice, că ministrulŭ la toţĭ rĕspunde cu réua situaţiune financiară a ţĕrii. Dér cine pórtă vina de acéstă situaţiune? Cine a întocmitŭ economia statului astfelŭ precum este? Cine a construitŭ căile ferate costisitóre şi nefructifere? Cine a ocupatŭ Bosnia şi Erţegovina? Peste 300 de comune suntŭ încă fără scóle. Oratorulŭ prisintă o moţiune, ca ministrulŭ se infiinţeze scóle acolo unde nu suntŭ; atelierele de lucru, scólele poporale superióre şi scólele civile de copii, care n'au destui elevĭ sĕ le desfiinţeze; comunele sĕ ajute pe copii sĕracĭ; inspectorii scolarĭ sĕ-şĭ facă datoria cum se cuvine.

Ministrulŭ *Trefort* rĕspunde între altele, că căile ferate nu ţinŭ de instrucţiune. Ce s'ar întêmpla aḑĭ în peninsula balcanică, décă n'amŭ fi ocupatŭ Bosnia, nu trebue s'o spunŭ. In apropierea peninsulei balcanice şi încungiuraţĭ de imperii marĭ nu putemŭ fi fără armată. Slabŭ visitate suntŭ scólele cele nouĕ. Moţiunea nu o potŭ primi. Invinuirile contra inspectorilorŭ scolarĭ suntŭ nedrepte.

Atanasiu *Raţiu* arată trista sórte a unorŭ învĕţătorĭ poporalĭ confesionalĭ şi rógă pe ministru sĕ îngrijéscă, ca comunele bisericescĭ sĕ dea învĕţătorilorŭ lorŭ léfa celŭ puţinŭ stipulată prin lege, de 300 fl.

Benedict *Göndöcs* ḑice că numai fii lui Israil prosperéză în comerciu (Ilaritate.) Ungurii nu vréu sĕ facă comerciu. Ministrulŭ sĕ îngrijéscă a se propune în scólele poporale superióre cunoscinţe comerciale şi economice. Oratorulŭ cere o anchetă în afacerea instrucţiunei poporale.

Ignaz *Berger* nu póte încuviinţa, ca scólele de statŭ sĕ se înmulţéscă în contulŭ altorŭ scóle. E nedreptŭ sĕ se înfiinţeze scóle de statŭ în comune, carĭ au scóle corĕspunḑĕtóre. Acestora sĕ se dea ajutóre, unde e lipsă.

(Va urma.)

SCIRILE ḐILEI.

„Egyétertes“ află, că ministeriulŭ de interne a depusŭ unŭ proiectŭ de lege la biuroulŭ camerei deputaţilorŭ, în privinţa înpămêntănirei Ciangăilorŭ din Bucovina şi România. Inpămêntănirea are sĕ fiă în Bănatŭ, ḑice »Egyetertes.‘ »Nu voimŭ nicĭ decum sĕ urmămŭ esemplulŭ lui Bismarck, dér trebue sĕ luămŭ în considerare, că puţinii Maghiarĭ din Bănatŭ îşĭ perdŭ naţionalitatea în mijloculŭ elementului valachŭ. Trebue sĕ desvoltămŭ o energică politică naţională în acele părţĭ unde esistenţa nóstră naţională este periclitată.« — De ce nu în tótă Europa? N'a spusŭ Bekey că Europa a fostŭ odată „maghiară“?

—x—

Sub titlulŭ de »Magyarosodás“ (Maghiarisare) „Ellenzék“ scrie următórele: „In proprietăţile statului din comitatulŭ *Făgăraşului* se va înfiinţa o scólă maghiară

*) *Az anya kōnyv-vezetōk tartoznak az anya kōnyveket hiven vezetni és jó ōrizet alatt tartani. Elvannak tiltva a kōnyveknek eredeti benvaló kiadásától; hanem tartoznak, ha valakinek a benne foglalt adatokra szűksége van, kérelmére saját aláirásukkal és hivatalos pecsétjōkkel ellátott másolat kiadni. 1769 Decz. 33 sz. kir. rendelet.*

FOILETONŬ.

Iluminaţiunea în genere şi în deosebĭ iluminaţiunea electrică.

Estrasŭ dintr'o conferenţă a d-lui profesorŭ Iosifŭ Maximŭ, *ţinută în una din „întrunirile literare“ ale damelorŭ române din Braşovŭ.*

Celŭ mai vechiu modŭ de a lumina a fostŭ întreţinerea unui focŭ de lemne. Dela acestŭ esperimentŭ de a combate întunereculŭ se deduce luminatulŭ cu aşchii şi cu pustării, care a ţinutŭ chiar şi pe timpulŭ Romanilorŭ. După unele indicii biblice urméză, că Judeii întrebuinţau oleiu pentru producerea unei luminĭ mai perfecte. Lampa de oleiu consta dintr'unŭ vasŭ, în care se punea o feştilă de cânepă séu de inŭ astfelŭ, că unŭ capĕtŭ ajungea până la marginea vasului, unde ardea oleiulŭ. Deşi lampele, de care se serveau popórele vechĭ culte — Grecii şi Romanii — cu forma lorŭ estetică facŭ ca sĕ le admire artiştii şi archeologii noştri de astăḑĭ, totuşĭ cu privire la intensitatea luminei şi la practibilitatea lorŭ trebue sĕ mărturisimŭ, că erau tare defectuóse, atâtŭ pentru lumina puţină, ce erau în stare a-o da, câtŭ şi pentru famulŭ şi mirosulŭ greu, ce rĕspândeau. In privinţa organisaţiunei interne a lampei nu era deosebire între lampa patricianei şi a sclavei. Amêndouĕ trebuiau sĕ împingă feştila cu unŭ micŭ aparatŭ, care sémĕnă cu unŭ acŭ de pĕrŭ. In palaturile frumóse ale Romei cesare ca şi în colibele miserabile ale proletarilorŭ era luminatulŭ egalŭ cu privire la organismulŭ lampei, atâta că într'unŭ locŭ ardea feştila în nisce candelabre frumosŭ sculptate şi decorate, éră în celălaltŭ ardea aceeaşĭ feştilă într'unŭ hârbŭ séu ciobŭ de pămêntŭ.

Acéstă lampă s'a întrebuinţatŭ în modŭ generalŭ până în evulŭ mediu, când s'a ivitŭ prin secululŭ alŭ 13-lea şi alŭ 14-lea luminărĭ de céră şi de seu, care se produceau nu ca acum prin turnarea în forme anumite, ci prin modulŭ primitivŭ de a totŭ muia feştila în seu topitŭ, până când îşĭ căpĕta grosimea recerută. O îmbunătăţire în fabricaţiunea luminărilorŭ vedemŭ abia pe la începutulŭ seculului nostru, când chemicĭ renumiţĭ ca Scheele, Braconnot şi Chevreul au sciutŭ sĕ scótă din seu stearinulŭ, ca partea cea mai solidă, şi sĕ o despartă de partea cea licuidă. Mai târḑiu pe la anulŭ 1837 avemŭ de înregistratŭ luminările lui de Milly, luminărĭ de paraffin şi de spermacetŭ. De aci datéză şi importanţa scienţifică a luminărei de stearinŭ, luându-se ca unitate pentru mĕsurarea intensităţii luminei o luminare, care consumă pe oră 10 grame de stearinŭ.

Paralelŭ cu perfecţionarea luminărilorŭ a mersŭ şi îmbunătăţirea lampei, prin aceea că i s'a datŭ feştilei o formă lătăreţă, éră mai târḑiu forma unei ţevĭ, de cătră Argand. O nouă lampă a construitŭ la anulŭ 1800 Carcel, care prin o mică pumpă mişcată printr'unŭ mecanismŭ ridică oleiu totŭ mereu la marginea flacării; acéstă lampă s'a primitŭ ca normă pentru mĕsurarea luminei în loculŭ luminării normale de stearinŭ. Diametrulŭ feştilei era 3 cm., înălţimea flacării 4 cm. Ea consuma 42 grame oleiu într'o óră.

Punctulŭ de culminaţiune în perfecţionarea economică a lampei de oleiu l'a ajunsŭ însĕ Franchot prin „lampa sa moderatóre“, care, în locŭ de pumpă, trimitea oleiu în feştilă prin presiunea unei spirale de metalŭ.

O reformă radicală în construcţiunea lampei găsimŭ, de când se întrebuinţéză oleiurĭ minerale evaporătóre, ca d. e. petroleulŭ, în loculŭ aşa numitelorŭ oleiurĭ grase. Oleiurile minerale precum petroleulŭ, fotogenulŭ şi ligroinulŭ ne dau prin arderea lorŭ o lumină mai intensivă decâtŭ oleiurile grase. Afară de acésta, fiindŭ ele cu multŭ mai subţirĭ, se sugŭ şi mai lesne de cătră feştilă şi nu trebue unŭ mecanismŭ deosebitŭ pentru ridicarea oleiului până la loculŭ arderii. Petroleulŭ ne dă o lumină destulŭ de intensivă, liniştită, şi ce e lucrulŭ principalŭ şi eftină. De aceea luminatulŭ cu petroleu prin casele private e tare lăţitŭ.

Cu tóte acestea şi petroleulŭ şĭ-a găsitŭ concurenţa în luminatulŭ cu gazŭ, şi ca sĕ fiu bine înţelesŭ, voiu întrebuinţa unŭ pleonasmŭ şi voiu ḑice *gazŭ aerianŭ.* Concurenţa acésta s'a desvoltatŭ cu deosebire acolo, unde este lipsă de cantităţĭ mai marĭ de lumină. Luminatulŭ

pentru băeţii lucrătorilorŭ din acele proprietăţi. Părinţii românĭ privescŭ cu »mare bucuriă« la scóla ce se va înfiinţa in curêndŭ — Vrei sĕ dicĭ »Ellenzékule," că Kulturegyletiştii privescŭ cu mare bucuriă. Nu umbla cu şolda!

—x—

Se plânge „Ellenzék," că în *scolile săsescĭ din Braşovŭ* nu se propune limba maghiară şi atrage atenţiunea ministrului de instrucţiune asupra acestorŭ scóle. Rĕu o rodŭ la inimă pe minunaţia sa scólele nemaghiare.

—x—

Se dice că marele duce *Nicolae, prinţulŭ de corónă rusescŭ*, în curêndŭ are sĕ se logodéscă cu *fiica principelui de Muntenegru.*

—x—

Proprietate literară. Cutezanţa contrafăcĕtorilorŭ din România a ajunsŭ la culme. *O tipografiă din Bucurescĭ*, a domnilorŭ *Thiel & Weiss*, carĭ, spre onórea naţiunei nóstre fiă disŭ, nu suntŭ nicĭ „Românĭ de origine streină‘ nicĭ »streinĭ de origine română‘, ci nisce *„streinĭ de origine streină«*, au publicatŭ în dilele acestea *ediţiunea a treia* a unui Dicţionarŭ portativŭ germano-românŭ de *Theocharŭ Alexi*, fără scirea şi voia autorului, care tocmai şi elŭ prepară o nouă ediţiune prelucrată şi augmentată a dicţionarului sĕu. Domnii Thiel & Weiss au retipăritŭ dicţionarulŭ d-lui Theochar Alexi, cu tóte că acesta îşĭ reservase dreptulŭ, prin o clausă pusă pe esemplarele primei ediţiunĭ, de a urmări conformŭ legei ceĭ resemplarŭ, ce nu va purta subsemnătura sa. Dér veneticii nemţĭ au credutŭ că trăescŭ în satulŭ lui Cremene, ér nu în capitala unei ţĕrĭ civilisate, ei au credutŭ, că potŭ jefui pe unŭ autorŭ de ródele muncei sale, că nimenĭ nu-i va puté opri şi încă mai puţinŭ pedepsi. S'au înşelatŭ însĕ, căcĭ codicele penale românescĭ prevĕdŭ asemenea casurĭ şi le pedepsescŭ. Domnulŭ Theocharŭ Alexi denunţândŭ casulŭ primului procurorŭ dela parchetulŭ tribunalului Ilfovŭ, s'a şi intentătŭ procesŭ penalŭ pentru delictulŭ de contrafacere domnilorŭ Thiel & Weiss. La timpulŭ sĕu vomŭ publica sentinţa adusă în acestŭ procesŭ, astădĭ vomŭ termina avertisândŭ pe domnii librarĭ sĕ nu se ocupe de debitulŭ acestorŭ dicţionare contrafăcute, căcĭ ar risca a fi nisce complicĭ ai contrafăcĕtorilorŭ lorŭ. In interesulŭ apĕrărei drepturilorŭ de autorŭ, rugămŭ pe toţĭ confraţii nostri dela pressa română a se interesa de acestŭ casŭ.

Recrutaţia în Basarabia.

„Telegrafulŭ" din Bucurescĭ a primitŭ din Chişineu o corespondenţă datată 24 Ianuariu, din care reproducemŭ următórele:

Dilele trecute s'a isprăvitŭ, în fine, în tótă Basarabia de josŭ, adică în cele trei judeţe alipite de Rusia după hotărîrea tratatului din Berlinŭ, recrutaţia pentru acestŭ anŭ. Ştiţĭ bine, că prin manifestulŭ împĕratului Alexandru alŭ II, populaţiunea Basarabiei de sudŭ a avutŭ privilegiulŭ de a nu da recruţĭ în decursŭ de 5 anĭ de dile; acestŭ privilegiu a fostŭ apoi prelungitŭ prin manifestulŭ de urcare pe tronŭ alŭ M. Sale împĕratului Alexandru III. In fine, iată că s'a isprăvitŭ favórea dăruită, şi fiii Basarabiei sudice suntŭ chiămaţĭ sub drapelŭ.

Nu vĕ voiu povesti peripeţiile recrutării, scenele dureróse, ce suntŭ inherente tributului de sânge, mai cu sémă când acestŭ tributŭ se face în imprejurărĭ istorice fatale. Raportulŭ comisiunei de recrutare emite cea mai bună părere despre resultatulŭ operaţiunii; estragŭ din acestŭ raportŭ următórele câteva linii, carĭ ne vorŭ da o ideă precisă despre opiniunea Ruşilorŭ, în ceea ce privesce poporaţiunea basarabeană: „Procentulŭ tinerilorŭ respinşĭ la recrutaţiă a fostŭ de 12 la sută, adică multŭ mai inferiorŭ resultatului dobênditŭ în guvernămintele Podolsk, Herzonŭ, Ekaterinoslav." După aceste şi mai multe consideraţiunĭ, comisiunea conchide prin a plasa Basarabia la loculŭ 7 pe scara grafică a Rusiei militare. Vorbindŭ în specialŭ despre judeţulŭ Cahulŭ, comisiunea sĕ plânge, că n'a găsitŭ în acestŭ judeţŭ cărţile matriculare, carĭ precum se crede, au fostŭ séu distruse séu transportate undeva, după alipirea judeţului la imperiulŭ rusŭ. Din acéstă causă, a trebuitŭ sĕ se facă unŭ recensimêntŭ, care a servitŭ de basă la recrutare.

Recruţii din tótă Basarabia pentru contingentulŭ 1886 au datŭ 7,980 tinerĭ, carĭ toţĭ suntŭ clasaţĭ în regimentele de infanteriă din guvernămintele Estlandei şi la Caucasŭ.

Despărţirea a fostŭ durerósă, tristă. Poporaţiunea oraşelorŭ Cahulŭ, Ismailŭ şi Bolgradŭ a petrecutŭ pe fii sĕi până la hotarăle comunelorŭ.

Teatru, musică, declamaţiune şi danţŭ.

Sĕcele, 31 Ianuariu v. 1886.

Serata declamatorică-musicală, arangeată de tinerii meseriaşĭ românĭ din Sĕcele, la 18/30 Ianuarie a. c. in Cernatŭ, a reuşitŭ peste aşteptare. Tóte punctele programei au fostŭ bine esecutate, ceea ce dovedesce multŭ zelŭ şi energiă în tinerii meseriaşĭ. Cu deosebire »Cântecului haiducului« cântatŭ ‚solo« a făcutŭ bunŭ efectŭ. Costumulŭ pitorescŭ naţionalŭ alŭ d-lui *Băzărea*, avêndŭ mijloculŭ încinsŭ cu şerparŭ, în care erau douĕ pistóle haiducescĭ şi la mână o puşcă, ér pe capŭ purta căciulă cu pénă de curcanŭ, pe lângă aceste, cu vocea-i plăcută şi puternică de baritonŭ a seceratŭ multe aplause din partea publicului. ‚Mama Angheluşa«, canţonetă, representată prin d-lŭ *A. Frateşŭ* a fostŭ asemenea fórte bine primită. D-lŭ învĕţătorŭ Frateşŭ este unŭ omŭ îndămânaticŭ la tóte şi ca în tóte altele şi aci şĭ-a sciutŭ arăta desteritatea. Totŭ aşa desterĭ s'au arătatŭ în declamaţiune bravii noştri studenţĭ pedagogicĭ Bârlădanĭ, *Condorŭ Lascărŭ* şi *Constantinŭ Decusară*, carĭ suntŭ domiciliaţĭ aicĭ în Sĕcele la măestrulŭ argăsitorŭ Dumitru Pană, ca ucenicĭ. Cântările corale au fostŭ bine studiate. »Latina gintă« însĕ a fostŭ prea grea pentru unŭ corŭ începĕtorŭ La tóte aceste a pusŭ coronă joculŭ celŭ frumosŭ »Căluşarulŭ«, din care s'au esecutatŭ numai 6 figurĭ, şi »Bătuta« cu 12 figurĭ. Frumósă impresie a făcutŭ presentarea căluşerilorŭ în mijloculŭ sălei, venindŭ doi cu doi sub marşulŭ lui ‚Mihaiu‘. Acésta este prima representaţiune eşită din sînulŭ Săcelenilorŭ, căcĭ până acum numai învĕţătorii făcéu câte o petrecere în Sĕcele. Publiculŭ românŭ din Săcele n'are decâtŭ sĕ se bucure de astfelŭ de întreprinderĭ, ér noi rugămŭ pe părintele *Vasile Domşa*, care a luatŭ iniţiativa şi s'a ostenitŭ cu instruarea tinerilorŭ meseriaşĭ, sĕ continueze ceea ce a începutŭ şi sĕ lucre într'acolo, ca toţĭ meseriaşii şi negustorii românĭ din Sĕcele sĕ formeze o reuniune, căcĭ în Sĕcele suntŭ mulţĭ meseriaşĭ şi reuniunea lorŭ ar aduce multŭ folosŭ progresului meseriilorŭ şi industriei nóstre naţionale.

Mai mulţĭ participanţĭ.

*

Petroşenĭ, 10 Februariu n. 1886.

Balulŭ Românŭ din Petroşenĭ, ce s'a arangiatŭ la 1 Februariu 1886 st v. în localulŭ d-lui Karolŭ Pichler, mulţămită publicului, care a luatŭ parte şi ne-a sprijinitŭ, a avutŭ unŭ succesŭ neaşteptatŭ, cei mai mulţĭ dintre óspeţĭ au fostŭ de alte confesiunĭ. In pausă s'a cântatŭ ‚Susŭ Opincă« şi după aceea au urmatŭ danţurile renumite române »Bătuta« şi ‚Căluşarulŭ‘ jucate de 10 junĭ românĭ, cam dela 20—24 anĭ, toţĭ măestrii. Când întrară doi câte doi în sală, gândeai că suntŭ toţĭ de o mamă, aşa lucea tricolorulŭ de pe costumele cu care erau îmbrăcaţĭ, ér musica cânta marşulŭ lui „Mihaiu Vitézulŭ.« Şi publiculŭ a fostŭ surprinsŭ de acéstă noutate, ce în Petroşenĭ nu s'a mai vĕdutŭ niciodată. Nu audiai alta decâtŭ: Vivatŭ! Sĕ trăéscă! Éljen! şi aplause. In durata jocului damele le aruncau buchete de florĭ. La încetarea jocului merse d. Vots Otto din Puiu şi d. V. Dombora, notarŭ în locŭ, şi deteră mâna la conducĕtorulŭ jocului *Toma Frăţile*, dicêndŭ că suntŭ pe deplinŭ mulţămiţĭ. Publiculŭ de bucuriă a rĕmasŭ întregŭ până în rĕvărsatŭ de diuă la petrecere, şi când plecarămŭ toţĭ ne-amŭ esprimatŭ dorinţa sĕ ne revedemŭ cu rêndŭ la o aşa petrecere. — Cu părere de rĕu sunt însĕ silitŭ a spune, că pré onor. d. Stefanŭ Radicŭ, protopopŭ gr. cath. din locŭ, precum se aude din mai multe părţĭ a fostŭ rugatŭ, ca sĕ ia parte activă în comitetŭ, dér domnia sa s'ar fi esprimatŭ, că parte activă în comitetŭ nu va lua, dér la balŭ va merge. Domnia sa însĕ nu numai că n'a luatŭ parte la balŭ, dér şi preoţilorŭ şi învĕţătorilorŭ din cerculŭ d-sale le-a interdisŭ d'a lua vre-unulŭ parte la petrecere, şi aşa s'a şi întêmplatŭ. Aşa cunducĕtorĭ avemŭ noi Românii. Apoi sĕ le fiă de bine. — *Unŭ participantŭ.*

BIBLIOGRAFIĂ.

Până în 1-a Aprilie a. c. va eşi de sub tiparŭ şi sĕ póte abona cu 55 cr. esemplarulŭ »Cura naturală,« séu metodulŭ curei cu apă rece a tuturorŭ morburilorŭ, compuse după autorĭ practicĭ şi date sigure, de Grigoriu T. Miculesculŭ în B. Szarvas comitatulŭ Békés. Cartea e împărţită în 3 părţĭ, — *partea 1-a* tractéză despre principiulŭ şi mijlócele curei, causele morburilorŭ, alimentarea peste totŭ, evaporarea corpului şi influinţele rele, — causa sucurilorŭ balóse. Patimĭ de stomachŭ şi de nervĭ. Imbrăcămintea, asudatulŭ şi pachetarea, precum şi modulŭ esoperării acestora. Scaldele, preumblarea, beutulŭ apei; bóle colerice şi tiphus. *Partea 2-a.* Normătivŭ, diferitele scalde şi esoperarea lorŭ. *Partea 3-a* cuprinde tóte morburile, carĭ se potŭ cu succesŭ sigurŭ cura, şi metodulŭ curei. Dintre morburĭ se amintescŭ: totŭ soiulŭ de sgârciurĭ şi convulsiunĭ de stomachŭ, inflamaţiunĭ şi aprinderĭ, morburĭ muerescĭ, morburĭ de piele, aprinderĭ de plămânĭ, nervosităţĭ, scarlatŭ, rîiă, scrofule, tusă, frigurĭ, idropică, bóle venerice séu siphilitice, buboii şi umflăturĭ, gangrena, bóla angleză, tuberçule, sclintiturĭ, degerăturĭ, reumatismŭ, emoroide şi altele, carĭ aci nu se potŭ înşira.

Sĕ póte deadreptulŭ dela autorŭ procura prin asemnaţiunĭ postale. In librării cartea va costa 80 cr. v. a. — Colectanţii dela 8 esemplare primescŭ alŭ nouĕlea gratisŭ.

Mulţămită publica.

Pentru cordiala participare din partea concetăţênilorŭ nostri românĭ la înmormêntarea scumpei nóstre mame **Anna Pellionis**, îşĭ esprimă cea mai sinceră mulţămită.

Jalnicii rĕmaşĭ în viéţă.

Editorŭ: **Iacobŭ Mureşianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureşianu.**

---

cu gazŭ ilŭ găsimŭ pe la anulŭ 1804 în America, pe la 1814 în Anglia, la 1817 în Franţa şi 1826 în Germania, aşa că pe la anulŭ 1850 avéu mai tóte oraşele mai marĭ europene şi americane lumină cu gazŭ aerianŭ. Avantagele luminatului cu gazŭ aerianŭ faţă de luminatulŭ cu oleiurĭ constau în intensitatea cea mare a luminei, şi în raportŭ cu efectulŭ luminei, putemŭ dice şi în eftinătate. Afară de aceea, nu e de desconsideratŭ uşurinţa cea mare de a avé la momentŭ lumină. Uşurinţa provine parte din simplitatea lampelorŭ, parte din divisibilitatea aprópe nemărginită a gazului. Cu avantagiulŭ din urmă — cu divisibilitatea — întrece gazulŭ chiar şi lumina electrică, despre care voiescŭ a vorbi mai în deosebĭ în următórele rêndurĭ

Lumina electrică se nasce prin aceea, că se transforméză electricitatea în căldură. Trecêndŭ curentulŭ electricŭ printr'unŭ corpŭ, întimpină în calea sa o resistenţă mai mare séu mai mică. Acésta depinde dela natura şi dela dimensiunile corpului respectivŭ. Sĕ luămŭ de esemplu douĕ sîrme de aramă de lungimea unui metru, însĕ de o grosime diferită. Curentulŭ electricŭ va străbate mai uşorŭ prin sîrma grósă, şi cu multŭ mai greu prin cea subţire. Căldură şi ca urmare lumină se nasce totdéuna când e silitŭ curentulŭ electricŭ a trece printr'unŭ locŭ, unde resistenţa e fórte mare. Acestŭ locŭ se va încăldi aşa de tare, încâtŭ devine luminosŭ.

O sîrmă subţire şi scurtă supusă influenţei unui curentŭ destulŭ de puternicŭ se încădeşce şi se topesce. Sîrma o luămŭ scurtă, pentru ca sĕ concentrămŭ încăldirea într'unŭ locŭ câtŭ se póte de micŭ.

Luămŭ doi cărbunĭ ascuţiţĭ şi îi intercalămŭ în curentulŭ electricŭ. Acesta va străbate calea sa fără ca sĕ observămŭ ceva. Depărtămŭ însĕ niţelŭ cărbunii, atuncĭ resistenţa e fórte mare, fiindŭ electricitatea silită sĕ trécă prin aerŭ. Vêrfurile cărbunilorŭ se încăldescŭ şi devinŭ luminóse. Dela unŭ cărbune se desfacŭ părticele micĭ şi sbóră la celălaltŭ, şi la o distanţă favorabilă se naşce o flacără forte intensivă în forma unui arcŭ. Acestŭ arcŭ de lumină s'a numitŭ la începutŭ arculŭ lui Davy, éră acum se numesce *arcŭ voltaicŭ* (nemţesce Bogenlicht).

Acéstă flacără a aflat'o Englesulŭ Davy, în anulŭ 1813, la una din lucrările sale electro-chemice, unde folosea o bateriă de 2000 elemente. Lumina, despre care e vorba, este cea mai intensivă din tóte luminile, abstracţiă făcêndŭ de lumina sórelui. Foucault şi Fizeau au mĕsuratŭ intensitatea arcului voltaicŭ şi au găsit'o egală cu $1/2$, fiindŭ intensitatea sórelui=1. Lumina lunei este abia a 100,000 parte din lumina arcului voltaicŭ. Lumina magnesiului e a 260 parte. Lumina lui Drummond a 1000 parte.

In aceste douĕ esemple aflămŭ basele, pe care se întemeiază cele douĕ sisteme principale de lumină electrică, adecă *lumina electrică incandescentă* şi *lumina cu arcŭ voltaicŭ.*

Cu tóte că lumina electrică e cunoscută de vre-o 70 anĭ, totuşĭ ea nu s'a pututŭ aplica într'unŭ modŭ mai generalŭ până în timpulŭ mai nou, şi anume din 2 cause: ântéiu pentru că trebuiau baterii marĭ, a cărorŭ întreţinere costa enormŭ, şi alŭ doilea pentru că cărbunii se consumau şi distanţa devenea mai mare, curentulŭ mai slabŭ şi lumina înceta

Astădĭ însĕ aceste greutăţĭ suntŭ cu totulŭ delăturate. Curentulŭ electricŭ nu 'lŭ mai producemŭ prin bateriile urîciόse şi scumpe, ci prin putere mecanică, prin mişcarea, prin munca, care o esecută atâtŭ puterea apei câtŭ şi a vaporului.

Lampele cu arcŭ voltaicŭ încă suntŭ de către cei mai celebrii mecanicĭ astfelŭ construite, că se reguléză ele pe sine, adecă cărbunii se apropiă séu se depărtéză, după cum cere esistenţa arcului voltaicŭ.

In privinţa lampelorŭ observŭ, că numĕrulŭ lorŭ se suiă peste 1000. Pe timpulŭ esposiţiunei electrice din Parisŭ, din tómna anului 1881, esistau 600 patente francese. Aceste lampe, cu tótă variaţiunea lorŭ, se potŭ însĕ reduce la 2 grupe, adecă: lampe incandescente şi lampe cu arcŭ voltaicŭ. Intre acestea 2 putemŭ intercala aşa numitele lampe cu contactŭ, fiindŭ că forméză puntea de trecere.

Cursulŭ la bursa de Viena
din 14 Februariu st. n. 1886

Rentă de aurŭ 4%	102 60
Rentă de hârtiă 5%	94.25
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	152.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	99.25
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	113 50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	104.70
Bonurĭ rurale ungare	104 50
Bonurĭ cu cl. de sortare	104 50
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	104.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.75
Bonurĭ rurale transilvane	104.50
Bonurĭ croato-slavone	103 75
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.75
Imprumutulŭ cu premiu ung.	118 70
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	123 50
Renta de hărtiă austriacă	84 75
Renta de arg. austr.	84.75
Renta de aurŭ austr.	113 40
Losurile din 1860	140 30
Acţiunile băncel austro-ungare	868 —
Act. băncel de creditŭ ung.	307.25
Act. băncel de creditŭ austr.	299.50
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.93
Napoleon-d'orĭ	10.03 –
Mărcĭ 100 împ. germ.	62 90
Londra 10 Livres sterlinge	126.45

Bursa de Bucurescĭ.
Cota oficială dela 31 Ianuariu, st. v. 1886.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%).	89½	90½
Renta rom. amort. (5%)	94	94½
» convert. (6%)	86½	87½
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	——	——
Credit fonc. rural (7%)	102	102½
» „ „ (5%)	97	85½
» » urban (7%)	85½	97½
» » » (6%)	——	——
» » » (5%)	81½	82½
Banca naţională a României	——	——
Ac. de asig. Dacia-Rom.	——	——
« » » Naţională	——	——
Aurŭ contra bilete de bancă	15.¾	16½
Bancnote austriace contra aurŭ.	2.00	2.02

Câştigŭ rentabilŭ !

Persóne din orĭce clasă statornice, carĭ arŭ dori sĕ se ocupe cu vêndarea în rate a losurilorŭ de Statŭ şi cu prime autorizate prin lege, se angajază cu condiţiunĭ fórte bune *o casă de bancă de primulŭ rangŭ din Budapesta*; pe lângă puţină activitate se póte aştepta la

UNŬ PROFITŬ
lunarŭ de fl. 100 până 200.

Ofertele cu arătarea ocupaţiunei de până acuma suntŭ a se adresa: 5—6 Dum

La Rudolf Mosse, Wien, sub „J. 1150“.

Corespondenţe numai în limba germană.

Pe lună fl. 100—200 de câştigatŭ.

PROFITŬ RENTABILŬ!

1—3

CONCURSU.

Pentru unŭ invĕţătorŭ suplentŭ la scóla gr. cat. română din Rebrişóra pe timpulŭ anului şcolasticŭ 1885/6 adecă 4 lunĭ, fiindcă învĕţătorulŭ actualŭ devine pensionatŭ.

Salarulŭ pe acestŭ timpŭ va fi 20 fl. pe lunĭ.

Doritorii de a dobândi acestŭ postŭ au aşi înainta suplicele cu testimoniu de cualificaţiune din limba maghiarăl a senatulŭ scolacticŭ din Rebrişóra până în **28 Fevruariu.**

Alegerea va fi în 1 Martie.

Rebrişóra la 9 Fevruariu 1886.

Vasiliu Costea, not. **Stefanu Popŭ,** preot. ca preşedinte.

Avisŭ d-lorŭ abonaţĭ!

De óre ce multe din adresele, ce domnii abonaţĭ le insémnă pe cuponulŭ mandatelorŭ postale, séu că nu suntŭ destulŭ de esacte, séu că nu se potŭ bine descifra, rugămŭ pe acei D-nĭ prenumeranţĭ, a cărorŭ adresă nu ar corĕspunde, ca sĕ binevoiască a ne face câtŭ mai curêndŭ cunoscută îndreptarea dorită şi a scrie adresa câtŭ sĕ póte mai lămuritŭ. *ADMINISTRAŢIUNEA „GAZ. TRANS.“*

Abonamente la Gazeta Transilvaniei

se potŭ face cu începerea dela 1 şi 15 ale fiecărei lunĭ, mai uşorŭ prin mandate postale.

Adresele ne rugămŭ a ni se trimite esactŭ arătându-se şi posta ultimă.

PREŢULŬ ABONAMENTULUI ESTE:

Pentru Austro-Ungaria:

pe trei lunĭ	3 fl. —
„ şése lunĭ	6 fl. —
„ unŭ anŭ	12 fl. —

Pentru România şi străinătate.

pe trei lunĭ	10 francĭ
„ şése lunĭ	20 „
„ unŭ anŭ	40 „

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei.“

6—20

CANCELARIA NEGRUTIU

în Gherla.-Szamosujvár

deschide abonamentŭ pe anulŭ 1886 la:

„AMICULŬ FAMILIEI.“ Revistă beletristică şi enciclopedică-literară — cu ilustraţiunĭ. Va eşi în 1-a şi 16-a ḑi a lunei în numercâte 2—3 cóle; şi va publica poesii, romanurĭ, novele, schiţe, piese teatralĭ, studii socialĭ, articlii scienţificĭ, amĕ nunte de instrucţiune şi distracţiune ş. a. Preţulŭ de abonamentŭ pe anulŭ întregŭ e 4 fl. — pentru România 10 francĭ — l. n. plătibilĭ şi în bilete de bancă şi în timbre postalĭ.

„PREOTULŬ ROMANŬ.“ Revistă bisericéscă, scolastică şi literară. Va eşi în broşurĭ lunare câte de 2¾—3¼ cóle; şi va publica articlii din sfera tuturorŭ sciinţelorŭ teologice şi între acestia mulţime de predice pe duminecĭ, serbătorĭ şi diverse ocasiunĭ, — mai departe studii pedagogice-didactice şi scienţifice-literarĭ. — Preţulŭ de abonamentŭ pe anulŭ întregŭ e 4 fl. — pentru România 10 francĭ — lei noi, plătibilĭ şi în bilete de bancă şi în timbre postalĭ.

Abonaţii vorŭ primi unele premii de valóre şi'şĭ vorŭ puté procura cu preţurĭ fórte reduse tóte opurile din ediţiunea nóstră.

COLECTANŢII PRIMESCU GRATIS TOT AL PATRULEA ESEMPLARIU.

Totŭ acolo au apărutŭ şi se află de vêndare:

Biblioteca Săteanului Român. Cartea I. II. III. IV. cuprindŭ materii fórte interesante şi amusante. Preţulŭ la tóte patru 1 fl. — câte una deosebĭ 30 cr. *Biblioteca Familiei.* Cartea I. Cuprinde materii fórte interesante şi amusante. Preţulŭ 30 cr.

Carmen Sylva. Prelegere publică ţinută în salele gimnasiului din Fiume în 8|XII. 1884, în limba maghiară şi în 25|II. 1885 în limba italiană prin Vincentiu Nicora prof. gimnas. — Cu portretulŭ M. S. Regina României. Preţulŭ 15 cr.

Collecta de Recepte din economiă, industriă, comerciu şi chemiă, pentru economĭ, industriaşĭ şi comercianţĭ. Preţulŭ 50 cr.

Apologie. Discusiunĭ filologice şi istorice maghiare privitóre la Românĭ, invederite şi rectificate de Dr. Gregoriu Silasi. Partea I. Paul Hunfalvy despre Cronica lui Georg. Gabr. Sincai. Preţulŭ 30 cr. *Renascerea limbei românescĭ* în vorbire şi scriere invederită şi apreţiată de Dr. Gregoriu Silasi. Broşura I. II. Preţulŭ fiecăreia e 40 cr. — Ambele împreună 70 cr. *Poesii* de Vasiliu Ranta-Buticescu. Unŭ volumŭ de 192 pagine cuprinde, 103 poesii bine alese şi arangiate. Preţulŭ redusŭ (dela 1 fl. 20 cr.) la 60 cr.

Ifigenia în Aulida. Tragediă în 5 acte după Euripide tradusă în versurĭ de Petru Dulfu. Preţulŭ 30 cr. Ifigenia în Tauria. Tragediă în 5 acte, după Euripide tradusă în versurĭ de Petru Dulfu. Preţulŭ 30 cr. Branda séu Nunta fatală. Schiţe din emigrarea lui Dragoşiu. Novelă istorică naţională. Preţulŭ 20 cr. Ei trebue sĕ se însóre. Novelă de Maria Schwartz, traducere de N. F. Negruţiu. Preţulŭ 25 cr. Hermanŭ şi Dorotea după W. de Gœthe, traducţiune liberă de Constantinŭ Morariu. Preţulŭ 50 cr. Economia pentru scólele popor. de T. Rosiu. Ed. II. Preţulŭ 30 cr. Petulantulŭ. Comediă în 5 acte, după August Kotzebue tradusă de Ioanŭ St. Şuluţiu. Preţulŭ 30 cr. Nu mĕ uita. Colecţiune de versurĭ funebralĭ, urmate de iertaţiunĭ, epitafia ş. a. Preţulŭ 50 cr. Tesaurulŭ dela Petrósa séu Cloşca cu puii ei de aurŭ. Studiu archeologicŭ de Dionisiu O. Olinescu. Preţulŭ 20 cr. Indreptar teoretic şi practic pentru învĕţămentulŭ intuitivŭ în folosulŭ elevilorŭ normali (preparandialĭ), a învĕţătorilorŭ şi a altorŭ bărbaţĭ de scólă, de V. Gr. Borgovanu, prof. preparandialŭ. Preţulŭ 1 fl. 70 cr.

Miculŭ mărgăritarŭ sufletescŭ. Cărticică de rugăciunĭ şi cântărĭ bisericescĭ — frumosŭ ilustrată pentru pruncii scolarĭ de ambe sexele. Cu aprobarea jurisdicţiunei sup. bisericescĭ. Preţulŭ unui esempl. broşuratŭ e 15 cr., — legatŭ 22 cr., legatŭ în pânză 26 cr. — 50 de esempl. broşurate costau 6 fl., — legate 9 fl., legate în pânză 12 fl. — 100 esempl. broşurate 10 fl.. — legate 17 fl. legate în pânză 22 fl. Cărticică de Rugăciunĭ şi Cântărĭ pentru pruncii scolarĭ de ambe sexele. Cu mai multe icóne frumóse. Preţulŭ unui esemplarŭ trimisŭ franco e 10 cr., 50 esemplare costau 3 fl; 100 esemplare 5 fl. v. a.

Visulŭ prea sântei vergure Maria a Născătórei de Dumneḑeu urmatŭ de mai multe Rugăciunĭ frumóse. Cu mai multe icóne frumóse. Preţulŭ unui esemplarŭ trimisŭ franco e 10 cr. 50 esemplare costau 3 fl.; 100 esemplare 5 fl. v. a.

Manualŭ de Gramatica limbei române pentru scólele poporalĭ în trei cursurĭ de Maximŭ Popŭ profesorŭ la gimnasiulŭ din Năsĕudŭ. Preţulŭ 30 cr.

Tipografia ALEXI Braşovŭ.